

ANANIÁŠ A SAFIRA (Sk 5,1-11)

Máme dnes před sebou dramatický příběh ze života prvních křesťanů. Však tam také hned dvakrát čteme, že zúčastněně naplnila „veliká bázeň“ (v. 5.11). Mnohem raději jistě máme jiné biblické příběhy, takové, které popisují věci nadějně. Ovšem je dobře, že i takové příběhy v Bibli máme. Ukazují nám, že Bible není odtažená od reálného světa. Bible nám také ukazuje na realitu života církve v tomto světě. Když bychom vycházeli pouze z předchozích kapitol, mohli bychom si vytvořit jakousi iluzorní představu první církve, když čteme o tom, jak vzorně žila – jak se věřící setkávali po domech, lámali chléb, jak se o vše dělili, jak nic nepovažovali jen za své, jak se šířilo evangelium naproti protivenství. A do toho příběh a Ananiášovi a Safíře. Je to příběh varující, volající k zamyšlení, burcující. Narušuje dosavadní průběh vyprávění. To je ovšem jeho hlavní smysl. Upozornit na to, že ani věřící lidé přes všechno to velké a úžasné Boží působení nejsou ještě jednoduše prosti všelijakých pokušení a přešlapů.

1. Aktéři a dění v jeruzalémské církvi

Ten příběh nevznikl nějak náhodně. Navazuje přímo na tehdejší dění v církvi, jak je to popisováno v závěru předchozí kapitoly. Tam čteme, že nikdo mezi nimi netrpěl nouzí (4,34). Bylo to dáno také tím, že „*ti, kteří měli pole nebo domy, prodávali je, a peníze, které utržili, skládali apoštolům k nohám. Z toho se rozdávalo každému, jak potřeboval*“ (4,34-35). Jedním z projevů Boží proměny života prvních věřících bylo to, že jaksi samozřejmě pamatovali na ty, kdo jsou v nouzi. Sobectví se rozplývalo ve vlně ohromné štědrosti a obětavosti. Jak se dozvíme z Petrových slov k Ananiášovi, bylo to hnutí spontánní a nevynucené. Nenastalo s nějakým „vyvlastňovacím apoštolským dekretem. Nešlo o žádný befel shora ani o žádnou manipulaci ze strany apoštolů. Lidé to sami takto cítili, že v této situaci mají právě takto reagovat na Ježíšovo evangelium.

Také Ananiáš a Safira chtějí vypadat jako všichni ostatní, tedy jako lidé štědrí, kteří vše, co mají dávají k dispozici potřebným. Leč část peněz utržených za prodej pole si nechávají stranou. Navenek ovšem předstírají, že i oni dali úplně všechno. O motivech tohoto jednání Ananiáše a Safiry nevíme mnoho. Text nám může trochu napovědět. To slovo, že si část peněz „nechali stranou“, se dá přeložit i silněji, že to „zpronevěřili“ (ř. *nosfizomai* – viz též v. 3). Zkrátka to slovo „dát stranou“ není tak nevinné, jak by se mohlo zdát. Má spíše negativní nádech, odhalující, že v tom jejich myšlení bylo něco nekalého. Normální zpronevěra to nebyla, vždyť šlo o jejich vlastní peníze. Možná tou „zpronevěrou“ Petr myslí, že navenek okázale a pokrytecky zasvětili všechn majetek potřebným, ale ve skutečnosti tajně skryli („zpronevěřili“) část těchto peněz pro sebe. Proč to ale udělali, to vlastně nevíme. Snad proto, že to byli lakomci a nedokázali se rozloučit se svým majetkem zcela – aspoň kousiček si nechat pro sebe? Nebo byl jejich motivací strach, že kdyby dali opravdu všechno, kdoví, jak by potom vyžili? Tedy nechat si přece jen něco pro „strýčka příhodu“? Zdá se ovšem, že ať už bylo tím motivem proč si něco nechali cokoliv, navenek chtěli vypadat jako ostatní, co dávali úplně všechno. Tragické na tom je, že apoštolům by to patrně vůbec nevadilo, jestli věnovali na potřebné jen část. Jistě by byli vděční i za část peněz. Mnohem lepší by bylo, kdyby dali třeba jen část, ale s radostným a upřímným srdcem než takto, jak to udělali.

2. Hřích Ananiáše a Safiry

Ani Petr sám je nekára za to, že si část peněz ponechali, ale za to, že lhali. Pole „*bylo tvé a mohl sis je přece ponechat; a když jsi je prodal, mohl jsi s penězi naložit podle svého*“ (v. 4). Ano, takto to bylo nastaveno. Takto to platilo. Apoštolové ctili dobrovolnost, dávání ze srdce. Vidíme to i u apoštola Pavla ve 2K: „*Každý ať dává podle toho, jak se ve svém srdci předem rozhodl, ne s nechtí ani z donucení; vždyť radostného dárce miluje Bůh*“ (2K 9,7). Jistěže apoštolové vedli a povzbuzovali křesťany ke štědrosti (např. Žd 13,16), k tomu, aby nežili v zajetí sobectví, mamonu a lakomství. Ale zároveň také drželi a ctili princip dobrovolného dávání, dávání „ze srdce“ a ne z donucení. Věděli, že jen takové dávání se může Bohu líbit. Kdyby někoho i nakrásně pod nějakým nátlakem přinutili dát na „Boží dílo“ všechno, sice by to možná byl velký obnos, ale Bohu by se to nelíbilo. Nebylo by to požehnané. To jistě nevylučuje ke štědrosti se navzájem povzbuzovat, k odvaze lásky být štědrý vůči potřebným. Ovšem zároveň je třeba to ubalancovat a ubránit se přítom manipulace, duchovního a citového vydírání a donucování.

Ani u Ananiáše a Safiry nebyla problémem velikost částky, kterou dali k dispozici, dokonce ani to, zda si ponechali či neponechali svůj majetek. To bylo ponecháno zcela na nich. Jediné (ovšem podstatné) provinění, které v tom bylo a které Petr odhaluje, byla **lež**: „*...lhal jsi Duchu svatému ... Nelhal jsi lidem, ale Bohu*“ (v. 3-4). Je velmi pravděpodobné, že v pozadí této lži byla pokrytecká touha vypadat stejně obětavě jako ostatní. O motivech té lži tam nic nečteme, ale je pravděpodobné, že pod tlakem okolního dění chtěli i Ananiáš a Safira zkombinovat neslučitelné, tedy připojit se a vypadat jako ostatní, ale přitom si ponechat něco pro sebe. Tak by dvakrát „vydělali“ jednak obecnou úctou církve za jejich obětavost a jednak i finančním polštářkem, který by jim zbyl. Ano, nevidíme úplně do všech jejich pohnutek. Ale minimálně to že lhali o skutečném stavu věcí, je jisté.

Apoštol Petr ale svou reakcí ukazuje ještě na **hlubší rozměr jejich hříchu**. Nejde tu jen o lež lidem – apoštolům a církvi, ale také o lhaní Duchu svatému a Bohu. Šlo také o „*pokoušení Ducha Páně*“ (v. 9). Petr Ananiášovi dokonce řekne, že „*satan ovládl jeho srdce*“ (v. 3). Vidí v tom působení satanovo, vidí v tom pokoušení Ducha Páně. **Satan ovládl** (nebo „naplnil“) **Ananiášovo srdce**. Když čteme taková slova, skoro se ořeseme. Představíme si při tom možná nějakou démonii, posedlost satanem. Ano, v evangeliích se dočteme o posedlých zlým duchem. Ty ovšem Ježíš osvobozoval, demony vymítal a lidem přinášel kýžený klid a svobodu. Ale to není případ Ananiášův. Satanovo působení na sebe bere různé podoby. Případ Ananiášův možná není tak spektakulární, jako v případě posedlých. Ananiáš sebou nezmitá, netrhá řetězy, nekvílí, nepřemáhá množství mužů apod. Navenek vypadá úplně normálně, ba i zbožně. A přece satan ovládl jeho srdce. Zlo si k němu našlo cestu jinak. Neovládlo ho „navenek“ – že by nad sebou ztratil vládu jako posedlí, ale „vnitřně“, když satan zasadil do jeho srdce zlé myšlenky a pohnutky a Ananiáš jim otevřel srdce. To je záladnější a rafinovanější způsob. Zlo, které Ananiáše ovládlo, nebylo vidět navenek. Kdyby Petrovi Pán Bůh nedal vhléd do hloubky, nikdo by nic nepoznal. Ale Petr v tu chvíli měl duchovní rozpoznání, jak se věci mají, a vynesl to na světlo.

To, že satan ovládl Ananiášovo srdce pak neznamená, že by to zlo na něj nějak „padlo“ a on za to nemohl. Petr mu klade otázku: *Proč* satan ovládl tvé srdce? V té otázce *proč* je naznačena Ananiášova zodpovědnost. On nemusel své srdce pokušení otevřít dokořán. V té otázce slyšíme: Proč jsi dal tomu zlu prostor ve svém srdci? Mohlo tomu být přece s Boží pomocí i jinak.

Tento příběh nám tedy klade hlubší otázky. Varuje nás před působením zla, ďábla a hříchu, které může být velice skryté – někde hluboko v srdci. O to může být záladnější a zhoubnější. Pod věčným povrchem ponechání si části peněz stranou bylo i v našem příběhu skryto něco mnohem hlubšího. Mysleme na to. Ďábla a jeho působení se bát nemusíme. Držíme se přece Krista, který je vítězem nad zlem, hříchem i satanem. Máme přece Ducha svatého, který je mocnější než všechna pokušení a svody a nečistota. Ale přece máme být zdravě na stráž. Nebýt povrchními a vyprošovat si dar rozlišování duchů, především těch, které povstávají v nás samých. Dar rozlišení, zda nás vede Duch Boží, nebo se o nás pokoušejí duchové pochybí a scestní. A také prosme o sílu těmto vlivům odolávat. To vše nám může dát a chce dát Duch svatý sám.

3. Krutý trest?

Ještě se můžeme zastavit u momentu, který nás asi nenechává chladnými. I když nahlížíme pod povrch jednání Ananiáše a Safiry, do jejich hříchu i na hlubší rovině, i když připustíme, že to bylo ubohé jednání, pokrytecké a nevím jaké, přece však tento příběh může vzbuzovat jisté otázky. Zejména nad tvrdostí dopadu nad touto dvojicí. Byl ten jejich přečin skutečně tak hrozný, že museli oba na místě padnout mrtví? Ano, byla v tom lež a pokrytectví, povolení satanovu působení v jejich srdcích. Ale cožpak jiné postavy v Bibli neučinili věci obdobné ba možná i horší, a přece kvůli tomu nezemřeli. J. Stott k tomu dává tento výklad: „Kdyby Ananiášovo a Safirino pokrytectví nevyšlo veřejně najevo a nebylo ztrestáno, křesťanský ideál upřímného společenství by se neuchoval a moderní pokřik ‘v církvi je tolik pokrytců’ by byl slyšet už od počátku.“¹ Možná ten příběh dopadl tak tvrdě, aby bylo všem i do budoucna zjevné, jak je pokrytectví zhoubné a nebezpečné pro vztah s Bohem i pro křesťanské společenství i svědectví. Jak neslučitelné je s povahou bratrského společenství. Jistě to neznamená, že by každý pokrytec v církvi padal na zem mrtev. Ale jsme tímto příběhem upozorněni, jak zlou věc pokrytectví představuje.

Nutno ještě dodat, že se zde nepraví nic o věčném osudu Ananiáše a Safiry. Konečné soudy o lidech, ani o lidech, kteří i v Bibli selhali a lidsky špatně dopadli, patří jedině Bohu, který vidí ještě mnohem víc než my. Jeden farář měl u této dvojice i takovouto odvážnou naději, že se třeba po smrti setkali s Bohem a ten jim možná řekl: „Tak pojďte dál, děti moje, tohle se moc nepovedlo, ale nevadí, vítajte doma“.² Nevíme. Ale všechny lidi, i všechny klopýtající, hřešící, takové, co si sami kazí a ničí život, svěřujeme v modlitbě do Božího milosrdenství. Mějme naději pro každého, protože jenom Pán Bůh vidí do všech zákoutí a souvislostí.

Tak dnes před sebou máme dramatický příběh ze života první církve. Příběh, který ukazuje, jak zhoubně působí pokrytectví, lež a přetvářka. Jak se satan od počátku snažil církve zničit pronásledováním (vnější nebezpečí), nebo duchovním rozkladem (vnitřní nebezpečí). Před tím je třeba se mít na pozoru. Ale také si smíme připomínat, že s Boží pomocí, s milostí Pána Ježíše a s obnovující mocí Ducha svatého, je to možné i jinak. Že je možné vytvářet společenství, kde budou lidé proměňováni skrze pokání a víru v upřímné a bezelstné lidi, kteří nebudou mít potřebu falše, podrazů a bočních cestiček. Že je možné vytvářet společenství, které také myslí na druhé. Zlého nás Pán Bůh chraň a to dobré nám dej. AMEN.

BH 22.4.2020, CB Praha 3, M. Zemlička

¹) John Stott, Zápas mladé církve, str. 111

²) <http://brana.cb.cz/?clanek?id=72>